

«Լոյսի Նկարիչը»

(Շար. էջ 4-էջ)

է, բարի ու գեղեցիկ սէրը, մարդու մէջ պէտք է ըլլայ ամէն օր, ամէն փամ, որպէսզի կարողանայ տեսնել աշխարհը բարութեան աչքերով, որ նկարներն էլ չափաւոր են այդ լոյսով:

—Ուրեմն արուեստի իրազօրծումը ձեզի համար ամէն օր լոյսի նուաճումն է:

—Այո՛, լոյսի նուաճումն է, այդ է ճիշդ արտայայտութիւնը: —Լաւ, ես կ'ուզեմ ձեր գիմնականներու մասին խօսիլ, անոնց մէջ կայ շատ կախարդական յատկանքի որ բերես ես չկարեմում բնութագրիլ, բայց իմ գլոյցը լոյսի գիմնականներն են, այդ գիմնականներն մէջ ես կ'ուզեմ արդար մարդը: Դու, որ դեմ յանդիման կու գալ այդ մարդուն եւ այդ մարդուն պատմութիւնը չէ՛ք գիտեր, ինչպէ՛ս կը կարողանա՞ւ այդ մարդուն ամբողջ կեանքը, պատմութիւնը, անցեալը ուրեմն ջրոնցի՞ պատատի կամ լիակատի վրայ եւ իր գիմնականին մէջ ցոյցանցիլ:

—Ընդհանրապէս մարդիկ սխալ են կարծում, թէ արուեստագէտը պէտք է շփուի, դուրսի մարդուն հետ երկար, որպէսզի ճանաչի մարդուն եւ՝ նկարի: Արուեստագէտը ե՛կէ գոյգ, թէ տուեալ մարդուն կրնայ նկարել, կը նկարի: Մենք ընդհանրապէս գիտում ենք կեանքը, բայց չենք տեսնում: Ես էլ չեմ գիտում, դեռեւ ինձ տալիս է ատմիչս բայց՝ կ'ուզեմ նկարել այդ մարդը: Նկարելու ժամանակ է սկսում ամէն ինչ, որովհետեւ մեծ կենտրոնացում կայ եւ այդ մեծ կենտրոնացումը ամէն մի միկրոաշխարհի մէջ թափանցելու հնարաւորութիւն է տալիս: Այն է, որ սովորական մարդիկս չենք նայում այդպէս կենտրոնացում, մենք յարաբերութիւններն ենք մէջ եմք, չէման մէջ ենք: Նկարչական այդ ժամանակամիջոցը, նկարելու միջոցը այդ մեծ կենտրոնացումը ամէն մի միկրոաշխարհի մէջ, ամէն մի մազի մէջ: Տեսնել կարողանալ եւ սիրել: Ամենակարեւոր սկզբն է, այդ արդէն կը դառնայ իսկական նկարչութիւն: Այդպէս էլ եղել են մեծ վարպետները: Ոչ թէ անպարտեալ հաղթանակութիւնը պէտք է նկարել: Հաղթանակութիւն հասկացում է ինքնաբերական գոյլիս է, երբեք իրաւունքով եւ զգոյս: Այդ ժամանակն է կարեւորը, նկարչական այդ միկրոարար նկարչի եւ ինտելի միջին: Այդ է ամենակարեւորը, այդ է ամենակարեւորագիտը: Այդպիսի ստեղծում է մի մեծ հաղորդակցութիւն, լուսն հաղորդակցութիւն: Շատ բան իհարկէ կարծում է տալանք, ամէն մի նկարչի, թէ իսկական նկարչի է, այդ պահը պէտք է ասիլ:

—Արուեստագէտներու կեանքին մէջ կարծէ՛ք իրաշատուկ բան մը կայ, իրենց կեանքի տեղողութեան, եւ իրենց տաղանդի հոգեբանական բունը ըլլալն է: Ես յարաբերութիւն մը կայ: Կարծէ՛ք, որ միայն հոգ տալանքով ապրին եւ ստեղծագործեն, այնքան իրենց կեանքը կը կարեւոր: Այդ մասին որիս է ճշտողութիւն ունի՞մ:

—Այսպէս է, գիտե՛ք, պէտք է տա՛ն, նուիրեա քեզ, չափի մասնէս քո մասին, պիտի նուիրես: Այդ նուիրարեման մէջ կամ կեանքը կը պահի կամ կը շարունակուի: Ամէն մի նկարի առաջ նկարիչը պէտք է որ արտասայ, պէտք է իրեն տայ, միջին վերջ տայ, որից յետոյ կը ստեղծուի իր կեանքը իրեն համար: Ինձ համար նկարչութիւնը այդպիսին է: Ո՛վ որ իրեն փայլ-փայլեց, չի հասնի սրան: Մեծ գոհարեւութիւն է արուեստը, ինքնագոհարեւութիւն:

—Լաւ, քանի որ Լեոնարտո Տա Վինչին, Ռաֆայէլը, Մաքարաբ իրենց գլոյցը դրոշմեցնելու տուին: Եթէ աւելի հանգիստ կեանքով շարունակեմ ապրիլ, այդ արուեստի բունը մատուցումը, տալու արարողութիւնը կեանքին, պիտի ունենայի՞նք կը կարծէ՛ք:

—Գուցէ ունենայի՞նք: Կայ արուեստագէտներ, որոնք շատ են սպառում, կան նաեւ, որ երկար են ապրում: Լեոնարտո Տա Վինչին իր յիսուն-հինգ տարեկան հասակում վերջացրեց իր «Մոնա Լիզա ճաղողատան» իր գլոյցը: Ռաֆայէլը իր Սիքստինեան Մատենան նկարեց երեսուն-մէկ-երեսուն տարեկան հասակում: Երկու հասարակարգը հանձնարեցի գործել: Լեոնարտոն ապրեց մօտ վաթսուներեք տարի, իսկ Ռաֆայէլը երեսունութ:

—Կ'ուզեմ մեր գրոյցը շեղիլ նաեւ ամերիկեան արուեստի մասին: Դու կ'ըսես Ամերիկա է՛ք եւ վստահաբար ամերիկեան արուեստին ծանօթութիւն ունի: Ի՞նչ են յատկանքները ամերիկեան արուեստին: Ի՞նչը կը սիրէ եւ ի՞նչը չէ՛ք սիրել:

—Ես ամերիկեան արուեստին ծանօթ եմ տակաւին երեսունից: Գիտե՛ք ինչ, Ամերիկեան երկրաստարգ երկիր է, դեռ, տանդուլտեղ շունչեղ երկիր: Երբ կը նայեմ սկզբնական շրջանի ամերիկեան նկարչութիւնը, այսպէս ասած ոչ թէ դասական է, այլ աստուծոյ իրաւունքը-տանքիները գարի նկարչութիւն, լաւ թէ վատ այդպիսին է: Ժամանակակից արուեստը իհարկէ Ամերիկա եւ երկրորդը Եւրոպայից: Իմ կարծիքով ամերիկեան արուեստի մէջ ամէն ինչ կայ, բայց հոգեւոր արուեստը: Ոգու գաղափար, ոգին չկայ: Բայց ոգին է, որ ստեղծում է որակը, գրա համար էլ որակն էլ այն չէ: Կարծես ամերիկեան ամէն ինչ նկարում է, բայց դա նկարում չէ ոգու համար, այլ միայն աչքի համար: Բայց այն է վերածննդի նկարչիչները գործեց, ամէն ինչ նկարում է մանրակրկիտ, բայց եւ կայ ոգին, որ ինձ համար ընդունելի է: Պատահական չէ, որ ԱՄՆ-ում hyper realism տառաջացու: Սա աւելի ֆոֆօ, լուսանկարչային արուեստ է, ֆոֆօ մտանկարչից: Նոյնպէս վերջում են լուսանկարը, մեծացում եւ նկարում լուսանկարից: Սա իրական աշխարհին ձգտելու նշան է, լաւ է դա, բայց թիչ է, ոգին պահուած է: Դա գոյլիս է ամերիկեան պատմութիւնը արուեստի մէջ, իսկ մենք ինչպէ՛ս կարող ենք անդիլ լինել, երբ ունենք հակադասական գաղափար պատմութիւն: Մեր անցեալի պատմութիւնն էլ ոգով է ստեղծում, ոգու ուժով, յետոյ նոր գիտակցական շարադրանքն է եկել: Ոգին է եղել ատանկարից: Ինձ մօտ եղել են շատ ամերիկեան նկարիչներ, որոնց շատ են գրել եկել իմ աշխատանքներ, ցանկութիւն են յայտնել, որ այն երկիր մէջ ցոյցահանելու ունենա: Ես նկարել եմ ամերիկեան գեղարվեստի շատ աշխատանքներ: Ընդհանրապէս Միտսն աշի գեղարվեստի աշխատանքները շատ են հետաքրքիրում մեր արուեստով, կը սիրեն մեր արուեստը:

—Մտկայալի մէջ դուք արուեստի շրջանակ ունի՞ք, ձեր արուեստի

ուրոյն շրջանակը եւ հայեր կա՞ն այդ շրջանակին մէջ:

—Շատ յայտնի արուեստագէտներ կան Մոսկուայում, ինչպէս քանդակագործ Նիկոլոս Նիկոլոսեանը՝ ՍՍՀՄ Ժողովրդական նկարիչ արձանագործ է ուրիշ երկրաստարգ արուեստագէտներ: Բայց գիտե՛ք ինչ, արուեստագէտները ընդհանրապէս մեծակ են, քանք իրենց մեծակութիւնը սիրում են, որովհետեւ մեծակութեամբ կը ստեղծեն արուեստ: Շատ չիտմ հնարաւոր է, ժամանակի կորուստ է: Արդէն տարբ օր է, որ այստեղ եմ, բայց շատ եմ նեղում, որովհետեւ գրեթէ չեմ նկարում, սիրտս է նեղում: Ես սովոր եմ օրական տասն-տասնեակով ժամ աշխատելու:

—Հիմա դուք մեր արուեստի փնտրութիւնները մէջ հասած է՞ք հանգրգրւանի մը եւ այդ հանգրգրւանը ձեզի լիութիւն կու տայ, ո՞ր կը ձգտիք երբայ:

—Շարունակել այն ինչ որ ստեղծել եմ, շարունակել ատանկարչայ ոգին եւ որակը, աւելացնելու համար: Արուեստը փնտրել չէ, այլ, էլ աւելի տալ է, ընդունակ լինել սիրելու: Ինձ համար ամենամեծ արուեստագէտը նա է, ով բոլորից շատ կը սիրի: Ամենագէտը բանը սիրել է, իսկ որ նկարչութեամբ կարողանաս այդ սիրոյ մասին երկել...

Նայած ինչպիսի սիրով կը նկարես տեսնոյ: Այդ է, որ հեացում կը ստեղծի եւ բոլորն էլ կը սիրեն սիրել կեանքը: Շատ կարեւոր դեր պէտք է խաղայ արուեստագէտը մեր գարում, քանի որ այն ծանր ժամանակաշրջանում կ'ապրենք: Դժուար, միջուկային շրջան: Պէտք է սիրել աշխարհը, պէտք է փրկել աշխարհը, իսկ ո՞վ է խոսում գրա մասին... արուեստագէտը: Եթէ իմ նկարը նայողը կարողանայ սիրել կեանքը, աշխարհը, ուրեմն ես իմ նպատակս հասած եմ: Նկարը դուրսի չի կարող էլ չար լինել: Մեր գործն է է, որ օգնենք բարին յաղթանակի: Ինչպէ՛ս է գրուած Աւետարանում, խաւար կար ու Աստուծոյ կամով խաւարի մէջ լոյս եղաւ եւ այդ լոյսն էլ բարին: Ու խաւարը լոյսին չուանց: Խալ լոյսը պէտք է լինի, լոյսն է ամենէն ուժեղը եւ լոյսն է, որ պէտք է յաղթանակի: Արուեստն էլ լոյս պէտք է լինի: Լոյսն է սէրն ու կեանքը:

Շատ շնորհակալ եմ եւ յաճողութիւն կը մտղենք ձեր գրող ցոյցահանողներուն Ամերիկայի մէջ, նաեւ ձեր արուեստի սալարկչին:

Շար. Լաւորդ Թիւն Ե վերջ

(Հարցազրոյցը կատարած է Տիրոյթի «Հայկական Մշակութային Ժառանգութիւն» Զայնապիտի վարիչ-տնօրէն Պրն. Էս. Ապտեանը:)

Ս. Պետրոս եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբի գնահատելի ձեռնարկը

ի նպատակով Հ.Բ.Ը.Մ. Սր. Պետրոս վարժարանին

Վերջերս ամէն առիթով կը խօսուի Հ.Բ.Ը.Մ. Սր. Պետրոս վարժարանի նոր համալիրի գնման կարգադրութիւններու մասին: Կարծում են՝ հանգանակութեան շատուկ յանձնարարութիւնը ժառանգ կ'աշխատին հայկաթիւնը համար մէկ միջինը հասնող գումար մը, որպէսզի իրականացնուի տարիներու երազը եւ Նոյնի միջին վերջարարութեան Հ.Բ.Ը.Մ. Սր. Պետրոս վարժարանը տեղն ու տիրաւորութեան զօրանքը Oakdale School-ին, որ կը գտնուի Սան Ֆրանցիսկոյ Հովիտի գրեթէ կեդրոնը, Vanowen եւ Oakdale փողոցներու խաչմերուկին վրայ: Շատ կարեւոր է որ այդ մէկ միջինը գոյնաւոր, որպէսզի անդուգական բարեբար, Հ.Բ.Ը. Միտսեան ցեղանա նախագահ Պրն. Ալեք Մանուկեան կրկնապատկի մասնակցի վարժարանին գնման:

Նկատել ունենալով այս պարագան, Սր. Պետրոս եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբի վարչութիւնը գեղեցիկ կարգադրութեամբ յաջողաբար՝ կ'աշխատեն ամեն ճաշկերպով հասոյթը ամբողջութեամբ տրամադրելու վարժարանին:

Ուստի, Հոկտեմբեր 4, 1985, Ուրբաթ գիշեր, շատ պատշաճօրէն զարգարած Սր. Պետրոս եկեղեցւոյ Գարահոգեան սրահը լեցուն էր «Կոմիտաս» երգչախումբի անդամներով, բնութեան պարագաներով եւ համակրաներով, որոնք փութացած էին իրենց լուսնային ներմուծելու Հ.Բ.Ը.Մ. Սր. Պետրոս վարժարանի գնման: Գեղեցիկօրէն շուտեւ սեղաններուն վրայ աչքի կը զարնէին տառա տղանք-գիշերներու տեսակներ՝ բոլորն ալ նուիրում՝ վարժարանին համակրաներուն կողմէ: Օրուան խոսնակը, «Կոմիտաս» երգչախումբի վարչութեան փոխ տեսնակալ՝ Պրն. Գեղեցիկ Աւետեան պատշաճօրէն կը վարէր օրուան հասարակը: Իսկ Յակոբ Չիլիկեան շատ լաւ կը կատարէր իր երաժշտութեան գործիքները, միշտ մեղիով երկաստարգն ու տա-

րեքը դէպի պարահարկ: Շատ համեղ ճաշերը պատրաստուած էին «Կոմիտաս» երգչախումբի կողմէ մը ժառանգ անդամներէն: Իր. Կրդիկ, գլխավորութեամբ Տիկ. Աղաւնի Հրապրահ, որոնք ամբողջ օրը աշխատած էին բարի նպատակին համար՝ տեսնել Հ.Բ.Ը.Մ. Սր. Պետրոս վարժարանը միշտ վերելքի մէջ:

Այս ճաշկերպը կը զուգարկուէր նաեւ Հոկտեմբերի մշակութային ամսուան, որուն առիթով ալ «Կոմիտաս» երգչախումբի տեսնակալ՝ Պրն. Երուստէ Եւսեան կարգադրած ամսական հաղորդագրութիւն մը, ըստ որուն 5000 տարեկան շուրջապատկիւն մը կ'ըլլայ յոյսով վարժարանին: Այս ուրախակի լուրը ընդունուեցաւ բուն ծախսարարութիւններով: Վարժարանի հոգաբարձութեան ատենական Պր. Նուար Եւսեան խոսք տեսնելով, անհուն հրճուածով շնորհակալութիւն յայտնեց երգչախումբին այս աշխին եւ գնահատելի գործունէութեան համար:

Սր. Պետրոս եկեղեցւոյ հովանաւորութիւնը վաղեղ մարտին մը նախաձեռնարկ եղած էր հայ վարժարանի մը ի նպատակ ճաշկերպով կատարուելու եւ գոյացած 5000 տարեկան կրկնի գումարը նուիրելու անոր: Միթէ կարելի՞ է եկեղեցին ու վարժարանը իրարմէ անջատել, քանի որ մեր պայմաններին կեանքի կողմէ միշտ կանգնած են վարժարանը, այն հասարակը՝ որ վարժարանի է որ պիտի պատրաստէ կրօնաւորներ: Իսկ եկեղեցին: Հայ վարժարանն է որ մասնաւոր ստեղծողներ վերանայով կատարելով գիտակից հայ երկրաստարգներ, տանքը կ'ազդէ մեր ազգին եւ ստատարած՝ մշակութիւնը զարգանալու:

Սրտանայի կը շնորհաստանք «Կոմիտաս» երգչախումբի վարժարանի կողմէ եւ անդամները, իրենց այս շնորհար գաղափարին համար:

Հ.Ա.Ս.Ա. ՊԱՐԱՍԵԱՆ

«Լոյսի Եկարիչը» Ռուսոյի Խաչատրեան

— Ի՞նչ եմ այդ ձեռքը, օրինակ գոյ՞նք է, ըմբռնողութիւնը...

— Ոգին է, ամենակարեւորը ոգին է, գոյնը, գի՛ծը: Մենք ունենք հայկական մեր ոգին, ուր էլ որ լինենք, որ երկրում էլ որ ապրենք, բայց իհարկէ միջազգային ճանաչում գտած արուեստագէտը շատ աւելի հետաքրքիր է ինձ համար: Երբ արուեստագէտը կարողանայ հասկանալ իրեն եւ ֆրանսացուն եւ ամերիկացուն եւ անգլիացուն սեւամորթին ու ճափոնացուն, սա է իսկական արուեստը: Միայն ազգային սահմանների մէջ չի լինի մտայ, ազգային շրջանակների մէջ մնալու համար չէ որ պիտի հպարտանանք: Մեր արուեստը ճարտարապետութիւնը մանաւանդ ինչքան որ պայային է, նաեւ միջազգային մտածելակերպ ունի, համաշխարհային է ձեռնոտ: Լէոնարդո Տա Վինչին եղել է Հայաստանում եւ հիացել է մեր ճարտարապետութեամբ:

Լինել ազգային, միաժամանակ՝ համամարդկային: Այս ձգտումը կ'ուզենայի որ հայ արուեստագէտների մէջ էլ աւելի լինէր մանաւանդ երիտասարդ արուեստագէտների մէջ:

— Վերադառնա՞մք հանրապետութեան արուեստին: Ի՞նչ փութիւն անցած է ձեր արուեստը, անմեղու համար իր այսօրուայ փնակին: Այսօր ձեր արուեստը յատուկ ուժեղ դիմագիծ մը ունի եւ որոշ նիւթեր կը գործածէ եւ անշփոթելի կերպով Ռ. Խաչատրեանի նկարչութիւնը այսօր կ'ըմբռնէ եւ աշխարհի արուեստի դիմագիծին վրայ: Մինչեւ այս փութին ձեր հասնիլը ի՞նչ շրջաններէ անցած էք:

— Ես կը յիշեմ, որ շատ փոքրուց մասիտով կը նկարէի սպիտակ թղթի վրայ: Ցետոյ երկար տարիներ ես գրադուլով եմ գեղանկարչութեամբ, տարբեր ժամանակակից արուեստի ուղղութիւններով բուլղոյմէն մինչեւ սիւրեալայից եւ տարածական յայտնաբերում, բայց ինձ թուում է, որ մարդուն մէկ բան է արուած ի սկզբանէ: Յոստիօրէն տեսեմ, որ ինձ լոյսը կը հետաքրքրէ, ոչ թէ գոյնը անմիջապէս: Վերջ ի վերջոյ ամէն ինչին սկզբն էլ լոյսն է, լոյսից է ծնւում գոյնը: Եթէ լոյսը չլինի գոյնն էլ չի լինի: Դրա համար է, որ ես ամենատաքինի մէջ ցանկացայ խորանայ, որովհետեւ գծանկարչութիւնը միտ ծանոթակ ուժ է եղել քանակագործին եւ նկարչին, բայց ինքնուրույն, ամբողջական մարմին, մաս, ամբողջական վերջնական ճակատագրութիւն, որ իր մէջ ունենայ այն բոլոր բաները, ինչն է, որ ունեցել եւ գեղանկարչութիւնն ու քանդակագործութիւնը, չի եղել այդպիսի: Միշտ ծանոթակ ուժ է եղել որու համար թույլէր եւ մատիտը իրենց հնարաւորութիւնները սպառնցին ինձ մօտ: Բայց քանի որ ես աշխարհը կը տեսնեմ շատ աւելի խորը եւ լոյսի գաղափարն աւելի խորը, ես եկայ Լեւկաս հասկացողութեամբ: Լեւկասը այն հիմքն է, մակերեսը որ առաջնորդում կը գործածէին սքանկարչութեան, սքանկարչութեան նկարչու համար:

— Ինչպէ՞ս կը պատրաստուի Լեւկասը:

— Տախտակի վրայ կախի՞նք է եւ ձկան ստիւնը: Սա ամենաուժեղ, ամենադիմացկուն, երկարակեց հիմքն է: Ի հարկէ Լեւկասն ու Սեպիան եղել են միշտ բայց այս համատեղութիւնը չի եղել: Ես առաջինն էի, որ համատեղեցի այս երկու նիւթերն իրար հետ եւ դուք տեսնում էք, որ մէկ գոյնով, մէկ սքանկարչ սեպիայով ստեղծուած են տարբեր գոյններ: Ես ապացուցեցի, որ սպիտակ լեւկոյթը մեծած է, բայց Լեւկասը որպէս հիմք կենդանի է: Ուրեմն երկու գոյն է առաջանում: Սպիտակը այստեղ խաղում է որպէս գոյն իսկական, ոչ թէ որպէս հարթութիւն եւ սքանկարչի հետ ստացուած են ստուր եւ տաք յարաբերութիւններ: Ինչպէս կը տեսնէք՝ տարբեր գոյններ կան այսինքն՝ գծանկարչութիւնը երեւում է այն նիւթակա-նութեամբ, գունակութեամբ ինչպէս գեղանկարն է: Ես գտնում եմ, որ ժա-մանակակից արուեստի ապագան այստեղ է: Նկարչութեան պատմութիւնը ունեցել է մի բանի բարձրագոյն փուլը, կատարեալ հասկացողութեամբ: Ես առաջինը յունական արձանագործութիւնը կը համարեմ, երկրորդը՝ վերածնունդի վարպետների գործերը՝ գեղանկարչութիւնը: Ուրեմն քան-դակագործութիւն եւ գեղանկարչութիւն, հապա ի՞նչ եղաւ գծանկարչու-թիւնը՝ վերջերս, որ առաջին երկուսին էլ օգնել է, բայց ինքնուրույն, անկախ կենսի չի ունեցել որպէս կատարեալ արուեստ:

Եթէ առաջինը՝ քանդակը քանդակելու մէջ է, երկրորդը՝ գոյնը տես-նելու մէջ, երրորդը՝ գիծն է լոյսի այլաբեր: Գիծը սպիտակի վրայ կարող է դառնալ այն նիւթականութիւնը, այն լիարժէք ըմբռնումը կենդանի բնու-թեան, ինչպէս եղել են երկու եղբայրները արուեստի պատմութեան մէջ:

— Պիտի ուզէի հարց մը ուղղել ձեր ֆունկցիոն մասին: Ձեր ֆունկցիոն մէջ նայնիսկ դիմանկարներն անդին perspective-ի ուրացումը, անտեսումը գիտակից է թե ոչ:

— Այո եւ ֆուն չեմ ընդունում, քանի որ քանկարողը դարձ մարդն արդէն ժամանակի տարողութիւնն ու տեղի հասկացողութիւնը պէտք է չկոնկրետացնի ինչպէս եղել է անցնալու, այլ այս հասկացողութիւնները պէտք է ջանալ տեսնել մարդու մէջ: Եթէ դիմանկար կը նկարեմ դուք չէք տեսնի թէ ո՞ր եմ նկարում, դրսում թէ ներսում, տանն է թէ բնութեան մէջ, չկայ այդ գաղափարը մի բան որ նկարչութեան պատմութեան մէջ միշտ եղել է: Ինձ մօտ այդ չկայ, որովհետեւ ես տեղի, ժամանակի եւ տարածութեան գաղա-փարը մարդու մէջ կը տեսնեմ, մարդն է ամենէն կարեւորը, իսկ եթէ բնա-նկար է, ինչ է կարեւորը: Եթէ երբեմն ինձ մօտ լինում է ֆուն, այդ ֆունն էլ յստակ հասկացողութիւն ունի, ֆուն չէ, այլ որպէս իր է ծառայում:

— Ուրեմն դու՞մ մարդը կը վերցնէ իր ժամանակէն անկախ: Ձեր քո-լոր նկարները որ պատրաստուած են, գծում են վերջին հիմք-վից տարի-ներու ընթացքին, ժամանակի խորունկ զգացողութիւն մը ունին, կարծես մարդիկ միջնադարէն կու գան, կամ ալ ինձ ժամանակներէն:

— Մարդը կը վերցնի եւ ժամանակից դուրս եւ ժամանակի մէջ: Այդ-պէս է մարդը: Ժամանակը այսօրը չէ, մենք այսօր չենք առաջնորդ, մենք մեծ պատմութիւն ունենք մարդը իր մէջ մեծ առնչութիւններ ունի, դրա համար երբ ես մարդը կը տեսնեմ, կը տեսնեմ շատ աւելի, քան տեսալ վաղեմիսն է միայն: Այս վաղեմիսները մտնում է, կ'անի եւ կը վերջանայ,

սակայն նկարիչը շատ հետունից պիտի սկսի եւ շատ հեռունը պիտի գնայ ոչ թէ հեռունիցից գնայ եւ այս վաղեմիսներ վերջացնի: Ու ինչպէս կարո-ղանայ հեռուն տեսնել արուեստագէտը այնքան մեծ է, տաղանդաւոր:

— Այդ ժամանակէն դուրս ո՞ր անհատը կը նկարէ, անոր մէջ ի՞նչն է ժամանակակիցը:

— Հնչց գա է ժամանակակիցը, այն ձեռի մէջ չէ, ժամանակակիցը բովանդակութեան մէջ: Շատ կը սխալուեն ժամանակակից արուեստի ներ-կայացուցիչները, որ միայն ձեռք կը փնտեն, որպէսզի ժամանակակից գտնան: Ժամանակակիցը հնչց այդ գաղափարն է, իսկ մարդը ժամանա-կից, տարածութիւնից եւ տեղից անկախ է:

Վերացական արուեստը ի՞նչ կը մտածէ, — կ'ուզէ այս անը, բայց վերա-ցական ձեռքով: Շատ դժուար է մարդուն, իրական մարդուն այդ բովան-դակութեամբ տեսնել: Սա շատ աւելի բարդ երեւոյթ է:

— Ին՞չ է ձեր գաղափարը վերացական արուեստի մասին:
— Ես այն կը համարեմ մի քնդուսկի ձեռն որն իր կենսիկն ապրել է արդէն: Այսօր ինձ համար ծիծաղելի է վերացական արուեստով զրգողելը: Ես նրանց ուշաքան մարդիկ կը նկատեմ:

— Ուրեմն կը կարծէք, որ նոր դասակարգութեան միտում մը կա՞յ:

— Այո՛, քանկարողը դարձ վերջը, վերջնահատումը գաղափար ար-ւեստի ձգտումն է գնում որովհետեւ իմ կարծիքով նոր տակիք չմնաց, ամէն ինչ փորձեցին վերացաւ (ձեռի առումով): Դրա համար բուն կերպով զգնի անցնալ կը գնանք նոր խտրութիւն: Երբ հնագոյն արուեստն ստեղծուեց յանձինն արձանագործութեան, տասներեք դար էր պէտք որ նոյն գաղա-փարները վերածնունդի ժամանակ վերակենդանանային գեղանկարչութեան մէջ:

— Ըստ ձեզի նուազում են մարդկային մտածողութեան սահմանները արուեստի մէջ, որպէսզի պահանջը զգացուի նոր դասակարգութեան մէջ կը կայանայ, որովհետեւ եթէ գեղանկարչութեան մէջ լինի, գա-կը լինի կրկնութիւն, դասափառ, փերածնունդ արուեստին: Նոր հնարա-ւորութիւն պիտի ստեղծեն: Ես ստեղծել եմ այդ հնարաւորութիւնը՝ Լեւ-կասը եւ Սեպիան: Այս համադրութեամբ կարելի է նոր գաղափար, յարձ-արուեստ ստեղծել, բայց նորից եմ կրկնում, գեղանկարչութեան մէջ չի լինի:

— Լեւկասն ու գծանկարը սահմանափակ չե՞ն, կ'ուտա՞ն արուեստի ամբողջականութեան զգացումը լիերալ կերպով:

— Այո՛, ոչ թէ կու տան, այլ տեսէք նկարները լիովին տալիս են այդ բոլոր հնարաւորութիւնները:

— Ես կ'ուզեմ վերադառնալ լոյսի գաղափարին: Ձեր կենսագրութեան մէջ պատմութիւն մը կայ, որքան առասպել է, որքան նիւթ, չեմ գիտի: Ձեր փոքր տարիքին տեսիլք մը տեսած էք, լոյսի շողարձակումը եւ ձեր ամբողջ կենսից այդ լոյսի փնտրումն ինձ նկատում է: Կ'ուզէիք անդրա-դառնալ թէ տակիք որքա՞ն իրական է:

— Դա իրական պատմութիւն է, բայց չէի ուզեցել գրա վրայ ծանրանալ, բայց եղել է այդ տեսիլքը, երեք անգամ, նոյն օրը, դիւրեւով, խառնի մէջ: Ծանծաղիք տարեկան էի այն ժամանակ եւ կը կարծեմ, որ այդ լոյսն է որ կը փնտնեմ ամէն մի գործի, նկարի մէջ: Նշանակութիւն չունի մարդ է այն, բնականը, թէ բնութեան տեսարան: Միշտ այդ լոյսը կ'ուզեցեմ տեսնել: Սա երկու առաքելութիւն (mission) է, որ արուած է:

— Ձեր արուեստով կրցա՞մ էք այդ լոյսը գտնել, թէ տակաւին ոչ:

— Ես ոչ թէ կը փնտնեմ, այլ կը ձգտեմ էլ աւելի այդ լոյսն արտայայտել: Արդէն բառակալին արուած է: Սա այնպիսի բան չէ, որ նաեւ ու փնտնես, գա սէր է, լոյս, որ մարդու մէջ պէտք է լինի միաժամանակ: Լոյսը բարին

(Շար. էջ 6)

PLATO'S INTERNATIONAL PHARMACY

They call us "THE PHARMACY WITH A HEART"

Դեղորայքի խղճամիտ սպասարկում եւ գիներ
ԳՐՆԴՈՒՆԻՄ ՄԵՏԻՔԱԼ

Մեծաքանակ կը վաճառուին զարդեղէն, հրահան,
արեւի ակնոց եւ անուշահոտ

5661 HOLLYWOOD BOULEVARD,
HOLLYWOOD, CA 90028

(Corner of Hollywood Blvd. and Wilton)
Phone: (213) 462-6941 — (213) 462-6942

Գերշ. Տ. Վաչե
Արք. Յովսէփեան
Կը Մասնակցի Վազգէն Ա.Ի
Գահակալութեան
Հանդիսութեանց

Մասնավոր հրաժեղով Արեւմտեան Թեմի Բարեխնամ Առաջնորդ Վերջ. Տ. Վաչէ Արք. Յովսէփեան Թեմական Խորհուրդի Առնակաւոր Տիար Թաղարք Դարասմի հետ միասին մեկեւեցան Մայր Հայրենիք եւ ժամանակցեցան Ն.Մ.Օ.Տ.Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Գահակալութեան 30-ամեակի տարօրի կազմակերպութեամբ շարք մը հանգիստութեանց: Գաղութիս յարգարժան ղեկավարներէն բաղկացած պատուիրակաւորին մը՝ գլխաւորութեամբ սիրոված ազատիկ բարեբար Տիար Արքայ Տիգրանեանի, միացաւ Առաջնորդ Սրբազան Հօր՝ որպէս ուխտատիւներ:

Այս բարեբատիկ տարօրով Մայր Աթոռ ժամանակ ելին Թորոքիլի Հայոց Դատարիքը՝ Ամենապատիւ Տ. Շնորհք Առք. Գալուստեան եւ Թեմակալ Առաջնորդ Սրբազան Հայրեր: Երեկոյ Հին եանս Վարդ Օրթոտոսը Եկեղեցւոյ տօրին Սրբոքին Տ. Սիւլիս Ե. Դատարիք-Կաթողիկոսը եւ Ռուս Դրոպլաւ Եկեղեցւոյ Դատարիքը՝ տօրին Սրբոքին Տ. Գրեգորի երեք-երեք անգամ:

Կիրակի, Սեպտեմբեր 29-ին Ս. Էջմիածնի Մալո Տաճարին մէջ հանդիսարար Ս. պատարագ մատուցեւ: քարոզեց Ամերիկացի Միացեալ Դաճակներու Երեւնեան Թեմի Սուսցնորդ՝ Գեորգ. Տ. Թորգոմ Արք. Մանուկեան: Իսկ Վեհաբանին մէջ Ամեն. Տ. Շնորհր. Գալտիսաք լսունն ներկայ հոգեւորականութեան, շնորհակալեց՝ նորին Սրբորեան Կենտրոնացեալ 30-ամեակը:

Նրեկոյանն Երևանի «Հրապրան» հիփփոփի շքեղ սրահին մէջ պաշտօնական ճաշկերոյթ մը սարքելուցա, որուն մասնակցեցան Թեմակալ Ստաշ-նորդները, հրափրուած եկեղեցական ներկայացուցիչներ իրենց պատմութիւնովսնաբնէ Էս Թեմական Խորհուրդներու պատգամաւորները:

Ճաշկերպոյի ընթացքին խօսք առին Վրաց Կարօ-
ղիկոսը, Ռուս Եկեղեցւոյ ինկապացոյցիչը, Ամեն. Տ.
Շնորհք Գաղտնիքը եւ Թեմիս Բարեխման Առաջ-
նորդ Գերշ. Կաշէ Արք. Յովսէփեան, որ շնորհա-
ւորելէ ետք Նորին Սրբութեան 80-ամեայ Գահաճա-
ւորինը, հակիրճ կերպով անդրադարձաւ Վեհափառ
Հայրապետի կատարած առաքելագործ ճորիքի
աշխատանքներուն եւ իմաստուն ղեկավարութեան:
Ապա քաջաջողութիւն եւ արեւաշատիմ մաղթք
Նորին Սրբութեան, որպէսզի իր աստուծոհմանով
ծրագիրներն ու նպատակները իրենց լրտմին հասնին,
ի փառս Ամենակալի Աստուծոյ եւ ի պաշտամտրին
Հայց. եկեղեցւոյ եւ Հայ ժողովուրդին: Իսկ աշխարհա-
կան պապականութեանն անունով եղոյր ունեցաւ
Արեւմտեան Թեմի պատկառելի Թեմական Խորհուր-
դի ատենակալը՝ Տիար Ռապրոյց Գարսեմ, որ շնչեղ
Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի կատարած հոգեւոր եւ
ազգանուէր աշխատանքները՝ արտասահմանի հաշու-
րեան պիտիւ համար հոգեւոր լոյս, հարուստ մշակու-
րեւ եւ հաշմանափորձան: Ապա անդրադարձաւ Հայի-
փորձիչոյ հայութեան ներկայ արագ աճով վիճակին
եւ արձանագատ բազմաթիւ աշտոյցներուն: Ենթ
էս Վեհափառ Հայրապետը ամոլիչութեան հետադ-
րուր քարի մաղաքները: Իսկ իր խօսքի աւարակ
յանուն Արեւմտեան Թեմի, Մայր Աթոռի պաշտառ-
ութեան համար Նորին Սրբութեան յանձնէց 120,000
ուպարի չէք մը:

Երկուշաբթի, Սեպտեմբեր 30-ին Վեհաբանի
դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ յորդանանական հանդէս՝
նուիրած Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Կ.Ս.Օ.Տ.Տ.
(Ընդ. 1 ք 2)

**Ռուսոլֆ Խաչատրեանի
Մամուլ Ասուլիսը**

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 1, 1985-ի երեկոյան ժամը 4-ին Հոյիվուտ պանգոսկի ֆաշայաթին ԺԼՔ, մամուլի աստիճան մը տեղի ունեցաւ հայրենի գեղանկարիչ Ռուտովի Խաչատրեանի հետ:

Ասուրիսին Տերիայ էին գազութիւն հայ թեր-
թերու խմրագիրները:

Մեծատաղանդ արուեստագետին կեանքին, ստեղծագործելու եղանակին ու իւրաքանչեւ ոճին մասին խոսեցաւ «Էրեբունի» հրատարակչութեան հէջը եւ տնօրէն, բանաստեղծ Վարդգէս Գարա-
հէջեան:

Ռուսոյի ինչպարեան, իրեն եղած հարցումներուն առաւ ապարիչ պատասխան եւ փաստեց որ մեծ նկարիչը մեծ մասամբ է նաեւ :

**Ա. Տիգրանեանի նոր բարերարութիւնը
Հայրենիքին եւ Սբ. Էջմիածնին**

Արդուած ու յարգուած ազգային բարերար և համայնքապէն հանդուժանով զեկապար՝ Տարա Արշակ Տիգրանեան երրորդ անգամ ըլլալով ուխտաւորարար աշցիկէջ Մայր Հայրենիք և Մայր Աթոռ Ն. Էջմիածին, որպէս յարգող ինքն չափերէն ստացելովսն պետութեան և Ն.Ս.Ս.Տ.Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն հայոց կաթողիկոսի։

Թիմական Առաջնորդ՝ Գեղար. Տ. Վաչէ Արք. Յովոկիմեան, Տարա Արշակ Տիգրանեան և իր զուտարը՝ Մինիթա Նորեան և Արեւստեան Թմար պատուիրակութիւնը մտակաւ ծանօտեցնել Սեպտեմբեր 26-ին եւ դիմաւորուեցան կրօնական և հայրենի պետութեան ներկայացուցիչներու կողմէ։

Յաջորդ առաւօտ, Սեւտ- 27-ին, պատահաբանները գտանեց Ներսէան, որ սիրովոր կերպով դիմաւորեցան կրօնական եւ պետական ներկայացուցիչներու կողմէ, ինչպէս նաեւ Սփրիտուալութեան հետ Մալկոթային Կապի Կոմիտէի նախագահի տեղակալներ՝ Գարեգին Միքայէլեանի եւ Հրայր Պապադանիով, իսկ Սեւտը Մաշտոցի աւուան Մատենադարանի տնօրէնի տեղակալ՝ Բաբգէն Զուգարտեանի կողմէ։ Բար օրէն ունեցան խորհրդակցութիւններ, իսկ Սեւտը Մաշտոցի Տիար Արշակ Տիգրանեան հարկը եղաւ նորին Մթորթեան, Վարդէի պատուանքի եւ Մատենա-

դարանին: Կազմակերպուեցան իրեն
սորժանափայլ ընդունելու թիւներ
Մշակութային Կապի Կոմիտէի նա-
խագահ՝ Տիար Կարգիկն Համալսա-
սանի եւ Մատենադարանի տնօրէն՝
Տիար Մենէֆերիւմ Արեւշատեանի
կողմէ:

Այս բարերաստիկ այցելություն
տալիս, Տիար Արշակ Տիգրանյանս,
ինչպէս անցեալին, այս անգամ էս
թիւ իշխանական նստիստութիւն-
ներով եւ քաղերարութեամբ Մատեն
ձեռագրանին յանձնել իմեկային
նախորդները, ճանաչող քաղեր-
եւ կոմիտաս Վարդապետի ձեռագիր-
ները, բոլորը մտն քան ճատոր։
Պաշտօնական յանձման հանդիսու-
թիւնը տեղի ունեցաւ Հիւնգարիի,
Հոկտեմբեր 3-ին, ի ներկայութեան
Գեղջ. Տ. Վաչէ Յր. Յովսէփեանի՝
Ամառնոցիցին Արեւմտեան Թիւրքի,
Թեմական Նորհուրդի պատուաւորման
առեւտակաւ՝ Տիար Խալպրիմ Պարաս-
տի, Պրն. Տիգրանեանի զատել՝ Սրն-
թիա Նորեանի եւ պատուիրակութեան
անդամներու։ Նոյնպէս ներկայ էին
Իսլաւոմիային Կապի Կոմիտէի ղա-
խազակ՝ Պրն. Վարդպէս Համազաս-
կեան, Ստանեադարանի տնօրէն Պրն.
Սննեքերիմ Արեւշատեան եւ Մատեն
նախորդանի արժող ամենակապիւր։

Տիրաբ Արեւշատեան Էրախատար-
(Ընթ. 182)

**Տէր եւ Տիկ. Ալֆրէտ Յովսէփեան
\$100,000 կը նուիրեն Ա. Էջմիածնի**

Քանի որ ամիս առաջ Ամերիկահայ Միջպաշտպանի Փոլոկն իրագծի գլխիկ Մայք Հաչքոքին կազմակերպում և ուստացնացում է մաս կազմեցին Սերբիայի Ս. Վալադան Հայք, եկեղեցի չոր նարիակ և զորման անդամները՝ Տեր և Տեր, Աշքիլու Յուգոսլավիաներ։ Ամերիկահայ Հայքի Վեհապետ Հայրապետին, Մայք Այն Սուրբ իշխանին հոգեւոր առաքելութեանն է Մայք Հաչքոքին որմանկարման յառաջդիմութեանները յառաջդիմութեանները իրեցը արաին մէջ ունենալով՝ վերադարձան Միայնկարման հասանալով։

Վեհապառ Հայրապետի գահակա-
տիրի թան 30-ամեակի րաբերատակ
տրիթիով և Բեմական Առաջնորդ
Փեր. Տ. Վաչկ Արք. Յովսէփեանի
միջնորդութեամբ և յաջակերու-
թեամբ, Տէր և Տիկ. Ալֆրէտ Յով-
սէփեաններ 100,000 (Հարիւր Հազար)
տարրի կարողցալից նախառնու-
թիւն հասարակի մայր Ակում Ա. էջ-
մեանմբ: Ըստ իրենց փառաբան, գի-
տորիչեան զուգարք տակի գործածու-
թեան համար Հայրապետի րաբերատ-
րեան տար, ճաշատար, գրատե-
ակիւր և կամ Նորին Արքեպիսկո-
(Շաբ էշ 2)

Հայրենի արուեստագետներ
Էլվիրա Ուզունեան եւ Արշաիր Կարապետեան

Ինչպես որ մամուլով յայտարարւեցաւ Դախորքի, Ամերիկահայ Միջազգային Գողճէի Հրահրութի, Նոյնիմբի 14-ին Լոս Անճելոս կր մամեհե հայրենի վաստակաւոր արհեստագործի կ'ելլիրու Ուուուեան, Կարմէ Օհանեան, Արշաիր Կարապետեան եւ Սարո Դանիելեան, երկրներ ունեայու Փաստարկայի, Լոս Անճելլորի, Քրիզոյի եւ Սան Բրանսփորքի մէջ:

նոնց կենսադրական գիծերը ներկա-
յացնելով: Յաջորդիւ՝ միւս երկու-
րին մասին պիտի տեղեկացնենք:

ԷԼՎԻՐԱ, ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

Երեւանի Այ. Սարգիսյանների ան-
ուն օգիւղայի եւ պաղկի պետական,
սեպտեմբերյան թատրոնի անուանումը
մենկապույտի: Մնած է Թիֆլիսի մէջ:
Ուսումը անցացած է նոյն դպրոցի
կրթական տղայի մէջ եւ ստացելի ան-
գամ բլլլլլլլլլ չհանգչւ եկած է 1932-ին:
մեկնաբանելով Վերսալի «Բարձր»